

Ἡ μόνη σωστὴ λύση: Ἀποποινικοποίηση καὶ σωστὴ ἐνημέρωση

τοῦ κ. Ἡλίας Δασκαλάκη
Ἐργηγητοῦ Ἐγκληματολογίας ΠΑΣΠΕ

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ἂν πρέπει ἡ ἀμβλωση νὰ συνιστᾷ ἐγκλημα ἀντιμετωπίζει τὶς γνωστὲς δυσκολίες ποὺ ὀρθώνονται κάθε φορά ποὺ θὰ ἐπιχειρήσει κανεὶς νὰ ὀρίσει τὸ ἐγκλημα μὲ οὐσιαστικὰ κριτήρια. Ἡ προσφυγὴ σὲ ἠθικὰ — ἀξιολογικὰ κριτήρια (κοινωνικὲς ἀξίες, συλλογικὴ συνείδηση, κλπ.) ἢ στὰ κριτήρια τῆς κοινωνικῆς παθολογίας ἢ τῆς κοινωνικῆς δυσλειτουργικότητας ποὺ γίνεται συχνά, δὲν φαίνεται νὰ μπορεῖ νὰ δώσει λύση στὸ πρόβλημα γιατί ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἑτερογένεια ποὺ χαρακτηρίζει τὶς σύγχρονες κοινωνίες δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς κοινοῦ CONSENSUS σχετικὰ μὲ τὸ περιεχόμενο τῶν κριτηρίων αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει σύστημα ἀξιών ἀλλὰ συστήματα ἀξιών, δὲν ὑπάρχει συλλογικὴ συνείδηση ἀλλὰ συλλογικὲς συνειδήσεις, δὲν εἶναι καθολικὰ ἀποδεκτὰ τί εἶναι κοινωνικὰ παθολογικὸ ἢ δυσλειτουργικὸ ἀλλὰ τοῦτο ἐρμηνεύεται κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ὄρων ὑπαρξῆς κάθε κοινωνικῆς ομάδας. Ἔτσι, ἡ ἀναγωγὴ μιᾶς ὀρισμένης συμπεριφορᾶς σὲ ἐγκληματικὴ εἶναι, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, ἀποτέλεσμα τοῦ συσχετισμοῦ πολιτικῶν-κοινωνικῶν δυνάμεων καὶ τῆς δυνατότητας ἐπηρεασμοῦ ἀπὸ τὶς διάφορες κοινωνικὲς ομάδες τῶν κέντρων ἀποφάσεων.

Νομίζω ὅτι ἀπὸ τὴ γενικὴ αὐτὴ ἀρχὴ δὲν ξεφεύγει οὔτε ἡ περίπτωση τῆς ἀμβλωσης καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀξιόποινη παρὰ τὴν εὐρύτατη προσφυγὴ ποὺ γίνεται σ' αὐτὴν ἐνισχύει τὴν ἀποψη αὐτὴ, ἂν ληφθεῖ μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι γιὰ τὴν διατήρηση τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἐνδιαφέρονται ομάδες πίεσεως τῶν ὁποίων ἡ ἀποτελεσματικότητά πάνω στὸν ἐπηρεασμὸ τῶν κέντρων ἀποφάσεως ἔχει καταδειχθεῖ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ σχετικὰ μὲ ἄλλα κοινωνικὰ προβλήματα ὅπως τῆς διάλυσης τῶν νεκρῶν γάμων καὶ τῆς ἀποποινικοποίησης τῆς μοιχείας.

Ἀναμφισβήτητο εἶναι ὅτι, παρὰ τὴν ὑπάρχουσα κοινωνικὴ ἑτερογένεια, ὑπάρχουν ἀξίες ποὺ συγκεντρώνουν τὴν καθολικὴ συναίνεση, ὅπως ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ. Μήπως ἡ περίπτωση τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀμβλωσης μπορεῖ νὰ ἐξετασθεῖ κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ πρῖσμα; Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα τοῦτο προϋποθέτει τὸν καθορισμὸ τοῦ τί προστατεύεται μὲ τὴν τιμώρηση τῆς ἀμβλωσης. Μήπως ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ; Ἀλλὰ τὸ κυοφορούμενο ἔμβρυο ἀποτελεῖ ἀνθρώπινη ζωὴ ἀξία ποινικῆς προστασίας; Τὸ γεγονός καὶ μόνο ὅτι τὸ ποινικὸ δίκαιο κάνει διάκριση μεταξὺ ἀμβλωσης καὶ παιδοκτονίας μὲ τὴν καθιέρωση κριτηρίων περὶ τοῦ ἂν ἡ ἐπέμβαση χωρεῖ κατὰ τὸν τοκετὸ (παιδοκτονία) ἢ πρὸ τοῦ τοκετοῦ (ἀμβλωση) δείχνει ὅτι νομικὰ διαφοροποιοῦνται οἱ δύο περιπτώσεις καὶ ὅτι σὰν προσβολὴ κατὰ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς δὲν θεωρεῖται παρὰ ἡ παιδοκτονία. Πραγματικὰ, ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀξιο προστασίας εἶναι ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα τὴν ὁποία δὲν ἔχει τὸ ἔμβρυο. Τὸ ἔμβρυο ἀποτελεῖ ἀπλῶς βιολογικὴ ὑπαρξή, ἀλλ' εἶναι ἴδιο τοῦ ἀνθρώπου νὰ καταστρέφει βιολογικὲς ὑπάρξεις. Ἄς ἀναλογισθοῦμε τὸ καθημερινὸ μας γεῦμα γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν ἔκταση ποὺ παίρνει αὐτὴ ἡ καταστροφὴ βιολογικῶν ὑπάρξεων ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Θὰ παρατηρηθεῖ ἴσως ὅτι τὸ ἔμβρυο δὲν ἀποτελεῖ μιὰ ἀπλὴ βιολογικὴ ὑπαρξὴ ἀλλὰ μιὰ «δυνάμει» ἀνθρώπινη προσωπικότητα, δηλ. μιὰ βιολογικὴ ὑπαρξὴ ἐξελιξιμὴ σὲ ἀνθρώπινη προσωπικότητα. Ἀλλὰ τὴν ιδιότητα αὐτὴ τὴν ἔχει ἐπίσης τὸ κάθε σπερματοζῶριο καὶ τὸ κάθε ὠάριο. Κανεὶς ὅμως δὲν σκέφθηκε νὰ τιμωρήσει κάθε ἠθελημένη ἀπώλεια αὐτῶν τῶν «δυνάμει» ζῶν.

Μήπως τὸ ἀξιοποῖνο τῆς ἀμβλωσης δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν μέριμνα προστασίας τῆς υγείας καὶ τοῦ σώματος τῆς μητέρας; Τὸ ζήτημα πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ σὲ μιὰ γενικώτερη βάση. Ποιὰ εἶναι ἡ ἔκταση τῆς δικαιοδοσίας τὴν

όποια πρέπει να αναγνωρίσει κανείς στο Κράτος κατά την ποινικοποίηση των συμπεριφορών. Ένώ σε κάθε άλλο τομέα ανθρώπινων σχέσεων προτάσσεται ή έννοια του ατομικού δικαιώματος που εμποδίζει το Κράτος να παρεμβαίνει στην σφαίρα της ιδιωτικής ζωής, του ατόμου, σε σχέση με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών αυτό το ζήτημα δεν τοποθετήθηκε πάνω σ' αυτή τη βάση. Νομίζω λοιπόν ότι όπως το Κράτος δεν μπορεί να ποινικοποιεί την κατανόηση υπερβολικά λιπαρών ουσιών με το πρόσχημα ότι κάνουν κακό στην υγεία, το ίδιο δεν μπορεί να τιμωρεί την χρήση ναρκωτικών ή την έκουσια αμβλωση λόγω των ζημιόγων συνεπειών τους στην υγεία.

Όρθολογικά θα μπορούσε να δει κανείς την τιμώρηση της αμβλωσης σαν μέσο υποστήριξης μιας δημογραφικής πολιτικής αύξησης του πληθυσμού. Μια τέτοια πολιτική όμως πρέπει κυρίως να εκδηλώνεται με καθιέρωση θετικών κινήτρων και όχι να περιορίζεται σε τιμώρηση της αμβλωσης ή όποια δεν αποτελεί και τον μόνο τρόπο αποφυγής των γεννήσεων. Δεν φαίνεται, έξ' άλλου, ότι για λόγους δημογραφικούς εξακολουθεί να είναι αξιόποινη ή αμβλωση γιατί αν συνέβαινε τούτο θα έπρεπε να διώκεται πράγματι ενώ εμπειρικά ξέρουμε ότι ποτέ σχεδόν δεν φθάνει στα ποινικά δικαστήρια.

Δεν βλέπω λοιπόν για ποιο λόγο ή αμβλωση πρέπει να είναι αξιόποινη πέραν της εξήγησης που έδωσα στην αρχή. Αντίθετα, το ότι είναι αξιόποινη αποτελεί αίτια πολλών αρνητικών συνεπειών, πράγμα που δείχνει ότι

πολλές φορές ο ποινικός νόμος, από μέσο καταπολέμησης κοινωνικών προβλημάτων, ανάγεται ο ίδιος σε κοινωνικό πρόβλημα. Η ποινικοποίηση της αμβλωσης προξενεί πολλές φορές βλάβη στην υγεία πολλών γυναικών που, μη έχοντας χρήματα, είτε επιχειρούν την αμβλωση μόνες τους είτε καταφεύγουν στον πρώτο τυχόντα που τους υπόσχεται να λύσει το πρόβλημά τους. Επίσης η ποινικοποίηση της αμβλωσης δίνει λαβή στην ανάπτυξη μιās μαύρης αγοράς των υπηρεσιών του γιατρού με αποτέλεσμα την εκμετάλλευση των ενδιαφερομένων γυναικών ή όποια θέτει δεύτερα προβλήματα στις κατώτερες εισοδηματικά τάξεις. Τέλος, δεν πρέπει να παραγνωρίσει κανείς την αρνητική σημασία που άσκει ή ποινικοποίηση της αμβλωσης πάνω στην προσωπικότητα της γυναίκας που αναγκάζεται να προσφύγει σ' αυτήν, λόγω της αλλοίωσης της εικόνας περί του εαυτού της (SELF IMAGE) που δημιουργείται με την ιδέα ότι εντάχθηκε στον κύκλο των εκτός νόμου και των πλεγμάτων ένοχής που παρατηρούνται σε όρισμένες περιπτώσεις.

Ο νέος νόμος περί αμβλώσεων αποτελεί ένα βήμα σε σχέση με τον πριν απ' αυτόν καθεστώς, πλην όμως βήμα πολύ διστακτικό που δεν επιφέρει παρά έμβαλωματική λύση στο όλο πρόβλημα. Η σωστή λύση του προβλήματος θα ήταν ή πλήρης αποποινικοποίηση της αμβλωσης σε συνδυασμό με πλατειά εκστρατεία ενημέρωσης του λαού σχετικά με την πρέπουσα αντισυλληπτική άγωγή.